

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

21 בספטמבר 2008

כוחות הביטחון של חמאס התעמתו עם בני חמולת דע'מש בעזה, תוך הפעלת כוח צבאי רב וגרימת נפגעים רבים לבני החמולה. בעימותים נטלו חלק פעילי צבא האסלאם, התארגנות המזוהה עם אלקאעדה, שבראשה עומד אחד מבני חמולת דע'מש. זהו מהלך נוסף של חמאס במסגרת דיכוי מתנגדיה והידוק שליטתה על הרצועה

אנשי משטרה של חמאס פושטים על שכונת אלצברה שבעזה, מקום מגוריה של חמולת דע'מש (הצילומים פורסמו באתר המשטרה הפלסטינית ברצועה, באתר טלוויזיית אלאקצא ובפורום PALDF של חמאס, 16 בספטמבר, 2008)

1. ב-15 בספטמבר 2008 התחוללו עימותים בשכונת אלצברה, שבמערב העיר עזה, בין כוחות הביטחון של חמאס לבין אנשי **חמולת דע'מש**, אחת החמולות החשובות ורבות הכוח ברצועת עזה. העימותים פרצו על רקע ניסיון כוחות הביטחון לעצור שני מבוקשים אנשי החמולה. בעימותים נהרגו 11 מבני החמולה ו-46 נפצעו. כמו כן נהרג שוטר מכוחות הביטחון של חמאס ושוטר נוסף נפצע.

2. בין ההרוגים והפצועים בעימותים הללו נמנו גם מספר פעילים של **צבא האסלאם**, התארגנות אסלאמית רדיקאלית המזדהה עם אלקאעדה (פרטים על צבא האסלאם ראו נספח). בין ההרוגים אברהים דע'מש, אחיו של מפקד צבא האסלאם ממתז דע'מש. יתכן גם שממתאז דע'מש, נפצע במהלך העימותים ו/או נעצר ע"י חמאס. כמו כן תפסו כוחות הביטחון של חמאס אמצעי לחימה רבים (נשק קל, רקטות RPG, רימוני יד וציוד צבאי). 15 בני חמולת דע'מש נעצרו בעקבות העימותים.

3. הכוח הרב שהופעל ע"י חמאס נגד חמולת דע'מש, הגם שהוצג ע"י חמאס כפעילות משטרתית שגרתית, הינו צעד נוסף של חמאס **לדיכוי מתנגדיה ברצועת עזה**. דגש מיוחד מושם ע"י חמאס על החלשת חמולות מקומיות (כדוגמת חמולות דע'מש וחלס) וארגוני טרור, שאינם מקבלים את מרות חמאס, גם אם הללו הם בעלי אופי אסלאמי-רדיקאלי, כדוגמת צבא האסלאם.

4. אמצעי התקשורת של חמאס הזדרזו להציג את בני החמולה שנהרגו במהלך העימותים כעבריינים ואת הפעלת הכוח נגדם כפעילות משטרתית על רקע פלילי. אולם הכוח הרב, שהפעילה חמאס, מעיד כי האירועים נוצלו על ידה כדי **להדק את שליטתה הביטחונית על הרצועה** ע"י דיכוי אלים של מוקדי כוח רבי השפעה שאינם נשמעים לה, ובראייתה מערערים את שלטונה ברצועה.

מהלך האירועים

5. להלן מהלך האירועים בעימותים, שהתחוללו ב-15 בספטמבר 2008, בשכונת אלצברה שבעזה (מען, 16 בספטמבר):

א. בשעות הבוקר ניסו כוחות משטרה של חמאס לעצור שני מבוקשים, אחד מהם מבוקש בשם **גי'מיל דע'מש** החשוד בהריגת שוטר, נעצר בעת ששהה בעיריית עזה שבמרכז העיר. המבוקש התנגד למעצרו, כתוצאה מכך התפתחו חילופי יריות, כתוצאה מהם נהרג אחד מאנשי המשטרה ונפצע שוטר נוסף.

ב. בשעות אחר הצהרים כיתרו כוחות משטרה את מתחם מגורי חמולת דע'מש בשכונת אלצברה, שבמערב העיר עזה, ודרשו משלושה מאנשי החמולה להסגיר את עצמם אולם הם סירבו. בעקבות זאת פרץ עימות אלים בין שני הצדדים שכלל ירי הדדי.

ג. בשעות הלילה, לקראת חצות החרף העימות כשפעילי חמאס החלו לעשות שימוש בנשק כבד דוגמת רקטות RPG, מקלעים כבדים, פצצות מרגמה וטילי נ"ט. העימותים נמשכו לאורך כל הלילה עד לבוקר ה-16 בספטמבר.

6. כתוצאה מהעימותים נהרגו 11 פלסטינים, רובם בני משפחת דע'מש, ביניהם אחיו של מפקד צבא האסלאם ממתז דע'מש. בין ההרוגים 6 פעילי צבא האסלאם ומספר אזרחים בהם תינוק ונער. **מכרם אלדע'מש**, שארבעה מבניה נהרגו במהלך העימותים, ציינה בעדותה למוסד **אלצ'מיר** לזכויות אדם, כי בניה הוצאו להורג לנגד עיניה בידי אנשי חמאס והיא עצמה נורתה ברגלה על ידם (הערה- ירי ברגלים הינה שיטת ענישה מקובלת של חמאס ברצועה שבעבר הופעלה על ידם נגד אנשי פתח). מוסד אל צ'מיר קרא לחקור את האירועים והאשים את חמאס בשימוש בכוח מופרז באזור צפוף אוכלוסין. דווח גם כי ממתז דע'מש, מפקד צבא האסלאם, נפצע במהלך העימותים. בדיווח אחר נמסר כי ממתז דע'מש נעצר ע"י מנגנוני הביטחון של חמאס (אסלאם און ליין, 17 בספטמבר). במהלך העימותים נתפסו ע"י חמאס אמצעי לחימה רבים, שהוחזקו ע"י בני חמולת דע'מש (נשק קל, רקטות RPG, רימוני יד, ציוד קרב).

אמצעי לחימה שתפסו כוחות הביטחון של חמאס במהלך העימותים עם חמולת דע'מש. הצילומים פורסמו באתר המשטרה הפלסטינית ברצועה, באתר טלוויזיית אלאקצא ובפורום PALDF של חמאס, 16 בספטמבר, (2008)

תגובות לאירועים

חמאס

7. למרות חומרת האירועים והפעלת כוח צבאי רב ניסתה חמאס להציג אותם כפעילות משטרתית שבוצעה נגד "פורקי עול" על רקע פלילי. במסיבת עיתונאים שקיימה בעזה בתום העימותים, ציין דובר משטרת חמאס רס"ן **אסלאם שהואן** כי הפעולה בוצעה במסגרת שמירה

על הסדר והביטחון הציבורי ונועדה להביא למעצרים של מספר מבוקשים בעלי רקע פלילי מחמולת דע'מש. למבוקשים אלו, על פי ההודעה, **היה אף חלק בחטיפתו של העיתונאי הבריטי אלן ג'ונסטון**,¹ בירי לעבר שגרירויות, ברצח אזרחים חפים מפשע² וברצח של שני שוטרים. לדברי דובר המשטרה נעשה ניסיון לסיים את העניין בדרכי שלום באמצעות נכבדים מבני החמולה שהסכימו להסגיר את החשודים, אולם סירובם לעשות כן אילץ את המשטרה לנקוט במהלכי כוח.

8. דובר המשטרה הוסיף כי במהלך הפשיטה נעצרו 15 מבוקשים נוספים מבני החמולה ונחשף נשק רב במקום. הוא הדגיש כי המשטרה לא תאפשר לאף גורם להקים "מתחמי ביטחון" בעזה, בהתייחסו ל"מתחם" בשכונת אלצברה שהיה בשליטת בני חמולת דע'מש (פאל מדיה, פלסטין אליום, 16 בספטמבר).

חמולת אלדע'מש וארגונים אסלאמיים ברצועה

9. **מח'תאר חמולת דע'מש**, אבו מחמד, פרסם הודעה בה הוא מאשים את משטרת חמאס בהרג 11 אנשים, ביניהם נער ותינוק. המח'תאר טען כי החמולה התחייבה להסגיר לידי חמאס את החשודים בהריגת השוטר אולם שלטון חמאס סירבה להעניק לה את הזמן הנחוץ לכך. ההודעה טוענת כי "אין הבדל בין שלטון פתח שהיה בעזה לבין שלטון חמאס הנוכחי". ההודעה מאשימה גם את משטרת חמאס בגניבת 27,000 \$ ו-1,500 \$ במהלך הפשיטות והחיפושים שנערכו בבתי החמולה בעזה (אלשרק אלאוסט, 18 בספטמבר).

10. בהודעה חריפה שפרסם מדור ההסברה של **צבא האסלאם** הואשמה חמאס כי היא קשרה קשר על מנת לחסל את האידיאולוגיה הסלפית בעזה.³ ההודעה שוללת את טענת חמאס כי היה זה אירוע בעל אופי משטרתי וטוענת כי המדובר **בפעילות חמאס לחיסול מתנגדיה** ברצועה. הוכחה לכך, לדברי ההודעה, ניתן למצוא בעובדה שבעימותים נטלו חלק מפעילים מגדודי עז אלדין אלקסאם (הזרוע הצבאית-טרוריסטית של חמאס), ולא אנשי משטרה. ההודעה מציינת כי חמאס נוהגת ב"עוינות אמיתית כלפי כל מי שאינו הולך בדרכם של האחים המוסלמים מבחינה ארגונית ואידיאולוגית". ההודעה קובעת כי מהלכיה של חמאס משרתים את ארה"ב וישראל ואפילו את איראן (איראן, לפי ההודעה, "מרוויחה מכך ישירות, מפני שהמכשול [העומד] בדרך להפצת השעיה בעזה הינו צבא האסלאם")⁴ (פורום PALDF, 17 בספטמבר).

¹ אלן ג'ונסטון היה כתב ה-BBC בעזה, שנחטף ע"י צבא האסלאם, במרץ 2007. הוא שוחרר כארבעה חודשים לאחר מכן בריא ושלם לאחר שאנשי חמאס כיתרו את המתחם בו הוחזק וניהלו חילופי אש עם שוביו.
² יתכן והדובר מרמז להתנכלויות נגד נוצרים ברצועת עזה. ראו לקט: "[פיצוץ בניין הספרייה של ימק"א בעזה: אירוע נוסף במסגרת תקיפת מוסדות ואישים נוצריים ומערביים ברצועת עזה ע"י גורמים המזוהים עם הג'האד העולמי והאסלאם הרדיקאלי. תנועת חמאס, שבדיה השליטה על הרצועה, אינה שמה קץ לתופעה זאת](#)" (20 בפברואר, 2008)
³ "הסלפיה" – מלשון - "סלף" בני הדור הראשון של האסלאם, הנחשבים ע"י המוסלמים כמי שפעלו בדרך הישר והפכו בהתנהגותם למודל לחיקוי. בעידן המודרני מדובר בקבוצות אסלאמיות קיצוניות שלהן נוכחות ברחבי העולם הערבי מוסלמי, לרבות ברצועת עזה. ברצועה פועלות קבוצות "סלפיות" שחלקן, כמו צבא האסלאם, מזדהות עם אלקאעדה והג'האד העולמי. זרם הסלפיה ברצועת עזה החל להתפתח בשנות ה-80 ופעילותו התרחבה בשנות ה-90. הסלפיה ברצועה אינה משתפת פעולה עם חמאס ואף מחרימה את טקסיה.
⁴ דוברי אלקאעדה מרבים לאחרונה לתקוף את איראן והעדה השיעית. **אימן אלט'ואהרי**, סגנו של בן לאדן, טען לאחרונה כי המשטר האסלאמי באיראן משתף פעולה עם האמריקאים בעיראק ובאפגניסטן (אלג'זירה, 8 בספטמבר, 2008).

11. **צבא האומה**, ארגון אסלאמיסטי נוסף המזדהה עם אלקאעדה⁵, הצטרף גם הוא לביקורת הקשה נגד חמאס. בהודעה שפרסם הוא האשים את חמאס בהשתתף "חוקים כופרים" ברצועה על חשבון ההלכה האסלאמית (השריעה). על פי ההודעה, לא הייתה לפלסטינים תקופה גרועה יותר מזו של שלטון חמאס בכל הנוגע לשפיכות דמים. ההודעה קראה לאיחוד כל קבוצות הסלפיה ולשחרור 32 עצורים משורות "גדודי אלתוחיד" ו"צבא האסלאם".

פתח

12. דובר פתח, **פהמי זעאריר**, גינה בחריפות את האירועים בהגדירו אותם "טבח של חמאס וכנופיותיה נגד חמולת דע'מש הלוחמת ולוחמיה". לדבריו, הפעולה אותה ביצעה חמאס **בחודש הרמצי'אן** מהווה הוכחה חותכת נוספת לפיה חמאס זנחה את כל הערכים הדתיים והאנושיים. כן ציין כי השימוש בנשק כבד נגד האזרחים חושפת את זלזולה בערך הדם הפלסטיני.

איש חמאס עומד ליד ערימה של אמצעי לחימה, שתפסו מנגנוני חמאס במהלך העימותים עם חמולת דע'מש. (הצילומים פורסמו באתר המשטרה הפלסטינית ברצועה, באתר טלוויזיית אלאקצא ובפורום PALDF של חמאס, 16 בספטמבר, 2008)

סיכום והערכה

13. הדיכוי האלים של בני חמולת דע'מש, שכמה מבניה נמנים על צבא האסלאם, הינו **מהלך נוסף** בסדרת הפעולות הכוחניות, שמבצעת חמאס לדיכוי מתנגדיה ברצועת עזה ולהעמקת

5 "צבא האומה" - ארגון שהוקם רשמית לפני כשנתיים. הארגון, רואה בכל המוסלמים חלק מאומת האסלאם, מגדיר עצמו כ**ארגון אסלאמי טהור ועל כן הוא נמנע מלאמץ סממנים לאומיים פלסטינים**. ראו לקט: "**ארגון בשם 'צבא האומה ירושלים' מהווה שלוחה קדמית נוספת של הג'האד העולמי ברצועת עזה. בשנה האחרונה, בעיקר לאחר השתלטות חמאס על הרצועה, חלה עלייה בנפח הפעילות ההסברתית (ולעיתים גם המבצעית) של ארגונים אסלאמיים דיקאליים המזדהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי**" (3 בפברואר, 2008).

אחיזתה ברצועה. פעולות אלו **קיבלו תאוצה** מאז השתלטות חמאס על הרצועה (יוני 2007) ונמשכו בתקופה ה"הרגעה".

14. "על הכוונת" של חמאס מצויים **מוקדי כוח חמולתיים** (כגון חמולות חלס ודע'מש) **וארגוני טרור** (כגון התארגנויות פתח וארגון צבא האסלאם), שאינם סרים למרותה, וחלקם אף פועלים לעיתים בניגוד לאינטרסים שלה (ובניגוד למדיניות הטרור שלה). העימותים הנוכחיים הינם **המשך** לאירועים קודמים של הפעלת כוח צבאי מצד חמאס נגד מתנגדיה. האחרון שבהם אירע בתחילת אוגוסט 2008: בעקבות סדרת פיצוצים ברצועת עזה, שכוונו נגד פעילי חמאס (24-25 ביולי), ביצעו מנגנוני הביטחון של חמאס פעילות אינטנסיבית של מעצרים נגד פעילים המזוהים עם פתח, בלטו בקרב העצורים בני חמולת חלס, שכ-180 מהם נמלטו לישראל (רובם הועברו לידי הרשות הפלסטינית). במהלך פעילות זאת פרצו גם עימותים אלימים בין פעילי חמאס לבין פעילי צבא האסלאם בשכונת אלשג'אעיה, שבעקבותיהם פרסם צבא האסלאם הודעה כי הארגון הותקף ללא הצדקה וכי אין לו קשר עם פתח.⁶

15. מאז עלייתה לשלטון פועלת חמאס לכפיית הקוד האסלאמי על תושבי רצועת עזה ולהקמת מעין "אמירות אסלאמית" ברצועה, כפי שטוענים מתנגדיה.⁷ אולם, בראיית חמאס, "אמירות אסלאמית" שכזאת, חייבת להיות **בשליטתה הפוליטית והצבאית המוחלטת**, הכוללת גם שליטה על האסטרטגיה והטקטיקה של המאבק המזוין נגד ישראל. לפיכך, **חמאס מדכאת בכוח הזרוע** גם התארגנויות בעלות אופי אסלאמי רדיקאלי, שאינן רחוקות מהאידיאולוגיה שלה. על התארגנויות אלה נמנה צבא האסלאם המזדהה עם אלקאעדה והג'האד העולמי.⁸ עד כה מדיניות זאת של חמאס נחלה הצלחה **ושליטתה על הרצועה התהדקה מאז תפיסת השלטון ביוני 2007** אף כי עדיין נותר ברצועה מוקדי כוח מקומיים שאינם נשמעים לחמאס.

⁶ ראו לקט: "דיכוי פת"ח ברצועה: עימותים חריפים בין חמאס לפת"ח ברצועת עזה. בעקבות העימותים הללו נמלטו כ-180 פעילי פת"ח לישראל הצפויים לעבור לראמאללה לידי הרשות הפלסטינית" (4 באוגוסט, 2008).

⁷ לאחר תפיסת השלטון ברצועה גבר החשש של המשטר המצרי מפני הפיכת הרצועה ל"אמירות אסלאמית" ראו לקט: "מצרים מגנה את השתלטות חמאס על רצועת עזה, מביעה תמיכה חד משמעית בממשלת החירום ופועלת בעולם הערבי לחיזוקו של אבו מאזן. זאת, על רקע חשש עמוק מהקמתה של "אמירות אסלאמית" קיצונית, הנתמכת ע"י איראן והאחים המוסלמים, שתהווה מוקד של אי-יציבות אזורי, שיקרין גם לתור מצרים גופא" (25 ביוני, 2007). מתנגדי חמאס כגון מחמד דחלאן ממשיכים לטעון כי חמאס מיישמת תוכנית להקמת אמירות אסלאמית ברצועה, המהווה קרקע פורייה עבור אלקאעדה (אלחיאית, לונדון, 30 באוגוסט, 2008). על אכיפת הקוד האסלאמי ברצועה ראו: "תנועת חמאס מגבירה פעילותה להחלת הקוד החברתי האסלאמי על האוכלוסייה המקומית מאז השתלטותה על רצועת עזה. כדי להפיג חששות מבית ומחוץ מקפידה החמאס שלא להציג זאת כמהלך מתוכנן להקמת ישות אסלאמית-רדיקלית. התהליך שעודנו נמצא בהתהוות הינו של התגברות האסלאמיזציה תוך העמקת השוני התרבותי-חברתי שבין הרצועה לגדה" (30 באוגוסט, 2007).

⁸ בין חמאס לאלקאעדה הוחלפו מהלומות מילוליות: אלט'ואהרי, סגנו של בן לאדן, שב ותקף את חמאס על שלטענתו זנחה את "דרך הג'האד" ו"מכרה את פלסטין" למען מנעמי השלטון. דוברי חמאס הגיבו על כך באומרם כי עמדותיה נובעות מבורותו ביחס למציאות הפלסטינית.

נספח

צבא האסלאם

16. **צבא האסלאם** (ג'יש אלאסלאם) הוא שמה של התארגנות פלסטינית ברצועת עזה המונה כמה עשרות פעילים המזדהים אידיאולוגית עם רעיונות הג'יהאד העולמי, מקיימים קשר עם פעיליו, ומהווים למעשה שלוחה מבצעית של אלקאעדה ברצועה. בראש ההתארגנות עומד **ממתאז דע'מש** בן לחמולת דע'מש, רבת הכוח, אשר פרש יחד עם תומכיו מוועדות ההתנגדות העממית. הארגון קיים בראשית דרכו קשרים הדוקים עם חמאס.

17. מאז הקמתו אימץ צבא האסלאם לעצמו מאפייני פעילות של ארגוני הג'יהאד העולמי כגון חטיפת זרים, פגיעה במוסדות נוצריים ומערביים ופגיעה באתרי בילוי ברצועת עזה (כגון בתי קפה אינטרנט). זאת משום שהמוסדות הללו פוגעים לדעתו במוסר האסלאמי ומזוהים עם תרבות המערב.

ממתאז דע'מוש (מימין) עם אחד מתומכיו
(אתר האינטרנט של החמא"ס, 21 בינואר 2007).

18. בין הפעולות הבולטות שביצעו פעילי הארגון:

- א. **אוקטובר 2005** - הריגתו של מוסא ערפאת, מי שהיה ראש המודיעין הצבאי הפלסטיני.
- ב. **אוגוסט 2006** - חטיפתם של שני כתבי רשת החדשות האמריקאית פוקס ניוז.
- ג. **יוני 2006** - פעילי צבא האסלאם השתתפו בפיגוע בכרם שלום במהלכו נחטף גלעד שליט ונהרגו שני חיילי צה"ל.
- ד. **מרץ 2007** - חטיפת העיתונאי הבריטי **אלן ג'ונסטון** (מרץ 2007). העיתונאי שוחרר בעקבות הפעלת לחצים על צבא האסלאם ע"י חמאס (יולי 2007).